
Úkol 8: Reflexe holocaustu

(Petr Sokol, Gymnázium Duhovka, Praha)

Instrukce pro žáky

Přečtěte si následující text, vytvořte pro něj výstižný název (max. 3 slova) a odpovězte na otázky pod textem.

Název: .....

Zabezpečení transportu obětí ze všech koutů Evropy do koncentračních táborů vyžadovalo nespočet zaměstnanců dráhy a administrativních pracovníků, kteří obsluhovali vlaky a vedli příslušnou evidenci. Dráhy byly nezávislou korporací, která si byla plně vědoma důsledků svých kroků. Civilní zaměstnanci železnice, kteří se podíleli na přepravě lidí do Osvětimi, si jednoduše plnili své denní povinnosti. Byli to jednotliví lidé, kteří činili svá individuální rozhodnutí. Nepracovali na základě rozkazu nebo dokonce zvláštního určení.

Židé mohli být dopravováni do Treblinky, Osvětimi, Sobiboru nebo do kteréhokoliv jiného místa potud, pokud za ně dráha dostávala peníze od ujetého kilometru. Sazba byla po celou dobu války stejná, děti do deseti let jezdily za poloviční jízdné, do čtyř let zdarma. Platba byla účtována pouze za jednu cestu. Strážní samozřejmě museli mít zaplacen i zpáteční lístek, protože se vraceli do místa bydliště. Kancelář, která měla platit, byla ta samá kancelář, která si vlak objednala – a to bylo gestapo – a protože tato instituce měla s placením finanční problémy, Říšské dráhy souhlasily se skupinovým jízdovým. Židé byli do značné míry převáženi stejně, jako by tomu bylo u kterékoliv skupiny cestujících, s nárokem na speciální jízdné, cestoval-li dostatečný počet lidí. Minimum bylo čtyři sta, šlo vlastně o druh množstevní slevy.

Objednávky směřující od SS k drahám dokonce ani nebyly označeny jako „tajné“, protože tím by se připustil pocit viny z toho, že se v byrokracii děje něco neobvyklého. Mnozí z administrativních pracovníků, jejichž rukama tyto objednávky procházely, přesně věděli o účelu Osvětimi.

Zdroj: HILBERG, Raul: *The Destruction of European Jews*, New York 1985.

Proč podle autora textu nebyly objednávky transportů Židů označeny jako tajné?

Jakou podmínku muselo gestapo podle autora textu splnit, aby německé dráhy dopravily skupiny Židů do příslušných koncentračních táborů?

Komentář

Komentář autora

Tuto úlohu zaměřenou na čtení s porozuměním jsem zařadil v rámci výuky ve čtvrtém ročníku nižšího gymnázia (v kvartě). Byla součástí testu, kde byly ještě úkoly věnované faktografickým znalostem a řešení problému. V tomto případě je mi jasné, že neověřuji specifickou historickou dovednost, ale spíše obecně schopnost porozumět textu. Každopádně mám pocit, že dějepis se bez práce s textem neobejde. Otázka je, zda ji testovat. Při hodnocení jsem se zaměřil zejména na schopnost odpovídat v souladu s textem a nikoli „podle sebe“ – což hrozí v případě, že téma znáte a máte na něj vlastní názor. V případě hodnocení návrhu názvu jsem se opíral o požadavek na „výstižnost“ – žák by měl použít název, který skutečně vystihne to, o čem se v textu píše a nepoužije jen obecné pojmenování typu „transporty“. Zároveň si uvědomuji, že můj požadavek mohl být v zadání ještě pečlivěji formulován.

Komentář didaktika

Nesdílím autorovu skepsi ohledně toho, že porozumění odbornému textu není specifickou historickou dovedností. Primární zdroje (prameny) jsou sice upřednostňovány, ale sekundární zdroje jsou také relevantními nástroji, na kterých můžeme trénovat rozvoj historického myšlení. Důležitější než forma (odborná literatura) je ale obsah textu. Žáci se učí porozumět specifické perspektivě konkrétních historických aktérů – v tomto případě diváků (železniční zaměstnanci) a pachatelů (gestapo). Skrze text nahlíží na holocaust, tradičně představovaný jako fenomén spojený s afektivitou, často nahlížený jako „neuchopitelný“ a „neproniknutelný“, jako na historickou událost (v duchu tezí Zygmuta Baumanna), která má svou logiku, racionalitu a je umožněna díky modernizaci (železnice) a byrokratizaci společnosti.

Typy a doporučení: Zvážil bych, zda text, obsahově zdůrazňující perspektivu historických aktérů, nevyužít i pro tematizaci etické perspektivy historické interpretace. Navrhoval bych doplnit otázky v tomto duchu. Např. jak autor textu hodnotí počínání železničářů? Souhlasíte s tímto hodnocením? Atp. U takové otázky bych ovšem hodnotil pouze formální aspekty projevu, zda žáci postihli intenci autora. Jinak platí to, co jsem psal u úkolu 4 - některá témata nejsou vhodná pro formální evaluaci, ale to neznamená, že se jim úplně vyhýbáme. Zamyslel bych se také nad způsobem, jak hodnotit kreativitu žáků (úkol vztahující se k vytváření nápisu).